

Koken met uitzicht

KNAUS PAKT UIT MET TWEE NIEUWE GROTE SÜDWIND-MODELLEN MET DE KEUKEN VOORIN, EEN GROOT PANORAMARAAM EN EEN OPEN LEEFGEDEELTE. WE TESTEN DE 650 PEB.

De legendarische Südwind is voor seizoen 2019 helemaal nieuw uitgedost met licht, horizontaal gevlamd houtdessin en mat-witte kleppen. Het 15-delige gamma bevat bovendien drie trendy indelingen met de keuken dwars voorin. Het grote werkblad, een panoramaraam en een zee aan bergruimte creëren een heel nieuw ruimtelijk gevoel. In deze proftest mag de 650 PEB laten zien wat de nieuwe Südwind allemaal in huis heeft.

In de 650 sluiten twee sofa's aan op de keuken. Hierachter staan aan weerszijden de eenpersoonsbedden. Helemaal achterin bevindt zich het sanitair over de gehele voertuigbreedte, die bestaat uit een toiletruimte met wasbak en een separate douche. De techniek aan boord mag gezien worden. Tot de standaarduitrusting behoren onder meer dynamische knipperlichten, een servicemodule voor water en de CEE-stroomaansluiting en een koelkast van 177 liter waarvan de deur aan beide zijden open kan. De basisprijs van de grote tweepersoons caravan is € 30.852. Er kan gekozen worden uit diverse optiepakketten. Deze testcaravan beschikte onder meer over aluminium wielen, disseldrager, vloerbedekking, ombouwbaar zitgroep en hoeslakens en verhoogd maximaal gewicht.

“Met zijn grote keuken voorin maakt de nieuwe Südwind indruk”

CARROSSERIE

“De twee ramen voorin bepalen het design van de Südwind 650 PEB. Dat ziet er in de grote opbouw zeer goed uit, en het onderste raam kan ook nog eens open. Dat begint hier goed”, aldus carrosserie-expert Rudi Stahl. Voor de opbouw maakt Knaus gebruik van de beproefde materiaalmix van hagelwerende vezelversterkte kunststof op het dak, hamerslag voor de zijwanden en gladde beplating voor het front en de achterwand. “Helemaal in lijn met een middenklasse caravan”, knikt Stahl goedkeurend. Voor de isolatie is EPS-schuim gebruikt.

De klep van de disselbak, van binnen solide geconstrueerd en goed afgedicht, gaat ver genoeg open om gasflessen makkelijk te verwisselen en andere spullen probleemloos in en uit te laden. De rangeergrepen zitten op de juiste hoogte en liggen goed in de hand. De zijpanelen zijn stevig en hebben net als de wielkasten geen plekjes waar vuil zich kan ophopen. De uitdraaisteunen eronder zijn goed toegankelijk, al moet je vooraan vrij ver reiken aangezien ze diep onder de opbouw verborgen zitten. Achterop springen vooral de nieuwe ‘Cateye’ achterlichten in het oog. De hoeken van de achterbumper hadden volgens Stahl reparatievriendelijker mogen zijn. De klapparamen zijn van prima kwaliteit en kunnen alle op meerdere manieren worden vergendeld. De 70 centimeter brede, eendelige deur van de Südwind is ook zonder extra uitrusting zoals een raam of opbergzak heel comfortabel. De horizontaal lopende hor beslaat de hele deuropening en zit in het standaardpakket. Door de grote dakkoepel, twee doorzichtige dakramen en een eenvoudig dakluik in de toiletruimte valt voldoende licht binnen.

VEILIGHEIDSTECHNIEK

“Zoals intussen bij zowat alle testcaravans valt er ook bij deze Südwind niets aan te merken op de veiligheidsvoorzieningen buiten”, constateert technisch expert Roman Heinzle. Twee details vallen hem tijdens zijn rondgang om de 650 PEB positief op: de tv-aansluiting en 230 volt in de voortent, en het kleine serviceluk links, waarachter de watertank inclusief afvoer en de stroomaansluiting zich verbergen.

De grote disselbak is opgeruimd en voldoende geventileerd. Onder de caravan zijn de leidingen voor gas en elektriciteit zeer accuraat gelegd. “De centrale waterleiding loopt echter van helemaal vooraan uit de keuken tot achteraan, waar de afvoer uit de toiletruimte komt. Ondanks die grote afstand is er geen hoogteverschil ingebouwd, waardoor

de leiding ‘s winters vrijwel zeker zal bevriezen.” Op de reminrichting heeft de ingenieur geen kritiek. Hierna is de elektriciteit binnen aan de beurt voor inspectie. Aangezien de 230 volt-kabel in de centrale servicemodule van buiten door de bodem is gelegd, is de expert benieuwd waar binnen de zekeringen met de aardlekschakelaar zijn geplaatst. De hoofdzekeringen met aardlekschakelaar en de voeding zijn goed bereikbaar ingebouwd in de lange zitbank.

Minder handig geplaatst vindt Heinzle de naast de watertank ingebouwde warmwaterbron. “Mocht je die ooit moeten vervangen, dan zul je wel even moeten zoeken.” De aftapkranen voor tank en warmwaterbron zijn wel prima toegankelijk en ook goed beschermd. De gasventielen zitten goed bereikbaar in het kastje onder de spoelbak. Zowel de kookplaat met drie pitten op rij en de hoge koelkast van 17 liter zijn vakkundig ingebouwd.

De verlichting is inclusief alle spots en sfeerverlichting compleet uitgevoerd in led. De 12 volt-leesspots bij de bedden en in de zitgroep zitten op rails en kun je dus naar wens richten. Met acht 230 volt-stopcontacten is de 650 PEB prima uitgerust. Daarnaast heeft de caravan nog twee usb-stopcontacten. “Tot zover alles dik in orde”, aldus Heinzle. Maar volgens de technisch expert ontbreken er twee relevante dingen. “Van een caravan van bijna € 30.000 mag je toch verwachten dat een rookmelder en vuilwatertank standaard aan boord zijn.”

INTERIEUR

Na Roman Heinzle laat meubelexpert Oli Pfisterer zijn kennersblik los op het interieur van de grote Südwind. “Ik zie werkelijk niets wat het algehele beeld stoort. De hele caravan is zeer harmonieus vormgegeven”, aldus zijn eerste oordeel. Alles past volgens hem perfect bij elkaar, van het horizontaal gevlamde hout tot de gordijnen, bekleding en vloerbedekking.

En het ruimte-aanbod is in de 650 PEB natuurlijk top. “Althans, als we de tafel even buiten beschouwing laten”, vindt Pfisterer. “Voor twee personen is die groot genoeg, maar tafelen met z’n vieren kun je vergeten.” En dan nog: “Ook met z’n tweeën is het even puzzelen wie nou waar moet zitten om gezellig te tafelen. Ik denk dat onze interieurexpert daar ook nog wel wat over kwijt zal willen.” Afgezien van het zitvraagstuk is de 650 PEB goed geconstrueerd en afgewerkt. Er zijn praktisch geen verbindingen zichtbaar, niet tussen meubelementen onderling maar evenmin tussen meubels en wanden. De meubelranden hebben nette profiellijsten en

De keuken voorin onderscheidt de 650 PEB (hier gezien vanaf buiten naar binnen). Twee ramen zorgen zowel voor een aangename lichtinval als voor een fijn uitzicht tijdens het kokkerellen. Je hebt er veel bergruimte en een riant werkblad en ook de koelkast die naar beide kanten open kan is top.

Een grote douche is het makkelijkst te realiseren als het sanitair zich tegen de achterwand bevindt. Ook hier laat Knaus zich van zijn beste kant zien. Alleen de wasbak met chique kraan had wat dieper mogen zijn.

De zitgroep is groot en gezellig, maar niet zo handig als je met meer dan twee personen wilt tafelen. De niet even lange zitbanken en ronde hoekelementen maken dat lastig.

Het slaapgedeelte ademt dezelfde praktische klasse als de rest van de caravan. De brede eenpersoonsbedden hebben comfortabele matrassen en eenvoudige lattenbodems. De deur ertussen leidt naar de toiletruimte en douche.

Achter het serviceluik tref je niet alleen de watertank en de aftapkranen aan, maar ook de door de bodem geleide aansluiting van de landstroom.

zijn nauwkeurig bewerkt. Alle risicoplekken in de toiletruimte en keuken zijn goed afgedicht. Het hang- en sluitwerk is goed tot zeer goed. Laden met softclose, handige sluitingen voor links- en rechtshandigen, stevige scharnieren: allemaal dik in orde. "In deze prijsklasse mag je echter best lattenbodems verwachten met hoofdeinden die omhoog kunnen."

LEEFCOMFORT

"Dat is nou echt een caravan waarin ik zou kunnen wonen", roept interieurexperte Christiane Eckl spontaan uit als ze de Südwind betreedt. De grote keuken voorin met veel werkblad en tal van opbergmogelijkheden vindt ze helemaal top, en ook de

riante zitgroep in het midden kan op haar goedkeuring rekenen. "Of noem je dat al een woonlandschap?"

Achter de zitgroep bevinden zich eerst de eenpersoonsbedden en ten slotte de grote toiletruimte en separate douche. Alle gedeeltes van de caravan vallen bij Christiane in de smaak. "De toiletruimte heeft echt de allure van een heuse badkamer. Een spiegelkast boven de wasbak, een tweede hoge spiegel, twee plafondhoge kasten, tal van open planken: meer kun je amper wensen." Hoewel, misschien een wasbak die minstens net zo praktisch is als mooi. "Die is aan de kleine kant en met zijn extravagante afvoer inderdaad eerder mooi dan handig." De douche

daarentegen overtuigt op alle vlakken. Ook het slaapgedeelte valt in de smaak. De bedden zijn bijna 90 centimeter breed, de bovenkasten zijn onverdeeld en hebben deels ook tussenplanken, er zijn tal van planken en ook stopcontacten. "Aan alles is gedacht. En ook de mogelijkheid om grote spullen overdwars onder beide bedden door te laden is top." Terug naar het woonlandschap, dat bij nadere inspectie toch niet zo overweldigend groot is. Christiane Eckl fronsst haar wenkbrauwen: "Hoe kun je hier nu met meerdere personen comfortabel aan tafel zitten?" Eten gaat prima met z'n tweeën, maar vanwege de positionering en de grootte van de tafel wordt dat met drie of vier personen een stuk lastiger. "Daar zou Knaus nog even naar moeten kijken, zodat de zitgroep net zo goed functioneert als hij er uitziet." De ombouw tot ligoppervlak is al niet veel beter, want het extra kussendeel blijkt dunner dan de zittingen. Geen grote ramp, vindt Eckl, "want dat extra bed lijkt me toch meer een noodoplossing voor een enkele keer." De keuken voorin voldoet aan zowat alle wensen die je maar kunt hebben, afgezien van de vuilnisemmer die ontbreekt. Hoe leuk koken met uitzicht ook is, het gebruikscomfort staat natuurlijk voorop. En ook wat dat betreft zit het wel snor in de 650 PEB. Met de grote kookplaat, diepe spoelbak, genoeg werkblad en veel ruimte naast de 177 liter-koelkast valt er weinig te klagen. Een raadsel vindt onze interieurexpert de min of meer loze kastruimte naast de koelkast, onder het aanrecht. Die loopt namelijk helemaal door tot aan de wand, ingeklemd tussen de koelkast en de disselbak. "Op zich aardig wat kastruimte, maar niet zo handig in gebruik. Als er iets helemaal in de hoek glijdt, kun je er in het beste geval nog net met een of ander hulpmiddel bij." Ze ziet twee mogelijke oplossingen: een draailade, of de kastruimte binnen afsluiten en toegankelijk maken van buitenaf.

RIJEIGENSCHAPPEN

Bij de chassisexperts van Al-Ko gaat de grote Südwind allereerst op de weegschaal. De grote vraag is hoe zwaar de goed uitgeruste 650 PEB is en hoeveel laadvermogen hij heeft. Leeg weegt de testcaravan iets minder dan de opgave van de fabrikant. Het leeggewicht van 1.721 kilogram resulteert bij een maximaal toegestaan totaalgewicht van 2,5 ton tot een laadvermogen van 779 kilogram. Dat is zelfs voor een zeer grote tweepersoons-caravan uiterst riant. Het standaard maximale totaalgewicht van de 650 PEB is twee ton, en ook dan is het laadvermogen van 319 kilogram nog absoluut acceptabel. Minder goed dan het gigantische laadvermogen is de gewichtsverdeling van

Rudi Stahl, carrosserie-expert

"Voor een middenklasser geeft de 650 PEB een feilloze opbouw. Ook de afwerking is zeer goed, tot en met de afdichting van de inschuiflade van het toilet."

Roman Heinzle, techniekexpert

"Afgezet tegen de prijs van de caravan is de uitrusting van de 650 PEB aanzienlijk. De elektracentrale is goed bereikbaar ondergebracht in de lange zitbank."

Christiane Eckl, interieurexpert

"De 650 PEB pakt uit met veel plaats en een heerlijk ruimtelijk gevoel. De doorlaadmogelijkheid van de eenpersoonsbedden is een geweldige vondst."

Oli Pfisterer, meubelexpert

"Interieurdesign en afwerking van de Südwind zijn goed tot zeer goed. De diepe bergruimte naast de koelkast is helaas amper bereikbaar. Een onvervalste ontwerpblunder."

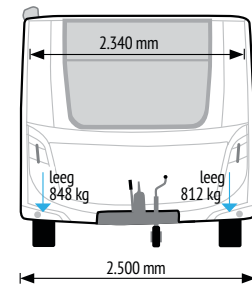
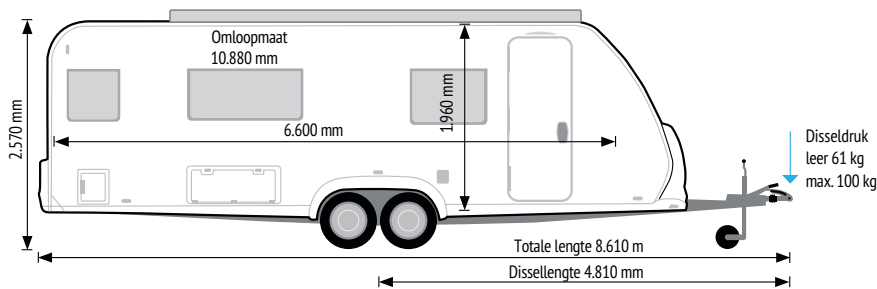
Michael Wille, expert rijveiligheid

"Zonder opwaardering van het maximale gewicht heeft deze grote Südwind al een prima laadvermogen. Qua rijprestaties scoort de 650 PEB echter onder het gemiddelde."

**TECHNISCHE GEGEVENS
KNAUS SÜDWIND 650 FEB**

* gewogen tijdens de test
** van de testcaravan

Chassis

Euro Delta-as, V-dissel, verzwaarde uitdraaisteunen, banden 205/50 R 17 C met aluminium wielen, Load Index 93 = 650 kg per wiel

Opbouw

Vezelversterkt kunststof dak 31 mm, wanden 31 mm, bodem 38 mm, eendelige deur 179 x 66 cm met haken

Ramen

7 klaramen, 6 te openen, 7 met rollo, 1 panoramadakraam, 1 Mini-Heki, 1 dakluik, 1 serviceluik

Gewichten

Leeggewicht* 1.721 kg
Opgave fabrikant* 1.775 kg
Max. toelaatbaar totaalgewicht** 2.500 kg
Laadvermogen 779 kg
Disseldruk max. 100 kg
Disseldruk onbeladen 61 kg
Wieldruk links max. draagkracht 1.300 kg
Wieldruk rechts max. draagkracht 1.300 kg

Vulhoeveelheden

Gas 2x 11 kg, schoonwatertank 45 l, vuilwatertank 25 l

Afmetingen

Totale lengte 861 cm
Opbouw lengte 660 cm
Opbouw breedte 250 cm
Breedte binnen 234 cm
Stahoogte 196 cm
Dissellengte 481 cm

Interieur

(afmetingen hxbxd) Meubilair in Egmond Elm-decor, achterlangs geventileerd, eenpersoonsbedden 197 x 87 cm, zitgroep 200 x 120 cm, kledingkast 137 x 59 x 58 cm, met 37 cm hoog opbergvak, 11 bovenkasten onderverdeeld, 3 met tussenplank, 2 bankbakken, 2 bedbergingen met doorlaadoptie, tv-plek, 1 vouwgordijn

Keuken

(afmetingen hxbxd) 95 x 193 x 60 cm, rvs spoelbak en Dometic-driepitskookplaat met gegoten rooster (max. x 250 mm) en elektr. ontsteking, Dometic-koelkast bruto 177 l, netto 171 l, 3 schuifladen, 1 met bestekvak, 1 onderkast, 2 kasten 100/84 x 40 x 70 cm, 1 lamp 12 volt, 2 stopcontacten 230 volt

Toilettruimte

(afmetingen hxbxd) 198 x 135 x 107 cm, draaibaar Dometic-cassettetoilet, 2 spots 12 volt, 8 legplanken, dakluik, raam met rollo, wasbak met spiegelkast, 1 onderkast, 2 plafondhoge kasten 80 x 29 en 39 x 28 cm, 2 haken, 1 plafondhoge spiegel, toiletrolhouder, 1 stopcontact 230 volt, separate douche 197 x 70 x 79 cm met wasstang

Verwarming

Truma Trumatic 5004, warmeluchtverdeling met 5 uitstroopopeningen, warmwaterbron

Elektra/verlichting

Stroom via trekauto via 13-polige Jaeger-stekker, omvormer 384 watt, verlichting 12 volt led, 10 spots, 2 bij eenpersoonsbedden, 8 stopcontacten 230 volt (2 voor tv), 2 usb-stopcontacten, voorgelegde antennekabel, radiovoorbereiding, radio/MP3-tuner met bluetooth en usb, voortentlamp 12 volt, aardlekschakelaar, buitenstopcontact 230 volt/tv

Opties in testcaravan

Vloerbedekking, ombouwbare zitgroep, hoelakens, opwaardering max. gewicht, aluminium wielen, fietsendrager dissel, luifel 455 cm (prijs op aanvraag)

Extra verkrijgbare opties

Designpakket met gladde beplating, 17" aluminium wielen en dissellafdekking, ATC, Truma DuoControl CS met filter, reservewiel (prijzen op aanvraag)

Basisprijs:

€ 30.852

"Met een krachtige trekauto kun je er prima 100 km/u mee rijden"

de testcaravan. Leeg heeft de 650 PEB al een disseldruk van 61 kilogram. Aangezien zowel de koelkast als de watertank voor de as staan, moet je al snel oppassen voor de last op de dissel, al kun je met zware bagage in de bedbergingen voor tegengewicht zorgen.

De dissellengte ligt zo ongeveer rond het klassegemiddelde, de andere meetwaarden op de proefband liggen er duidelijk onder, tot wel 17 procent slechter. Dat zijn voor zo'n grote en zware tandemasser overigens geen catastrofale waarden, en met een krachtige trekauto kun je er ook prima 100 kilometer per uur mee rijden. Wel is het raadzaam om goed op te passen met beladen, en als je deze Südwind intensief als toercaravan wil gebruiken is het ATC-antislingersysteem wel een goed idee. De veiligheidsuitrusting is met zelfstellende remmen, Euro Delta-as en mechanische stabilisator in orde. De banden op de 17 inch aluminium wielen hebben met het verhoogde maximale gewicht echter maar 100 kilogram draagkrachtreserve. Dat is aan de krappe kant.

CONCLUSIE

De nieuwe Südwind 650 PEB maakt met zijn grote keuken onder het dubbele frontraam absoluut indruk. De hele indeling komt heel ruimtelijk over dankzij de twee sofa's, de eenpersoonsbedden en het sanitair tegen de achterwand. Bij nadere beschouwing door onze ervaren experts blijkt de 650 PEB toch wel wat conceptuele zwakheden te hebben, waaraan Knaus dus nog zou mogen sleutelen. De loze kastruimte naast de koelkast bijvoorbeeld, waar je amper bij kunt. En ook de zitgroep roept vragen op: hoe kun je hier met z'n drieën of vieren aangenaam tafelen? Op de optionele ombouw tot bed kun je sowieso beter besparen. Desondanks laat de caravan wel degelijk een positieve indruk na. De Südwind 650 PEB is een mooie, grote en voor twee personen ook echt comfortabele caravan. De keuken voorin en de toiletruimte met separate douche achterin zijn waardevolle pluspunten en ook de algehele bouwkwaliiteit van de testcaravan weet onze experts te overtuigen. ■

De Porsche Cayenne S trekt de tandemasser voortreffelijk. De grote Südwind slaat echter ook achter andere trekauto's een goed figuur.

KEUKEN

Koken met uitzicht is het motto van de grote keuken voorin, die is uitgerust met een driepitskookplaat met elektrische ontsteking, diepe ronde spoelbak van gepolijst rvs en een koelkast van 177 liter waarvan de deur aan twee kanten open kan. Er is veel werkblad, waardoor je zelfs een grote koffiemachine kwijt kan. Voor de kastruimte naast de koelkast moet Knaus iets anders bedenken.

ZITGROEP

Het centrale leefgedeelte bestaat uit twee tegenover elkaar geplaatste zitbanken. Helaas ziet het geheel er comfortabeler uit dan het in werkelijkheid is. De tafel is te klein, het blad zou eigenlijk verstelbaar moeten zijn als meer dan twee personen gezellig en comfortabel willen tafelen.

TECHNIEK

De Südwind is standaard uitgerust met onder meer een grote koelkast, overal ledverlichting, 45 liter-tank, warmwaterbron en radio, een prima aanbod voor de prijs van de caravan. De afwatering zou nog net iets beter kunnen zijn om de caravan ook perfect in de winter te kunnen gebruiken.

MEUBILAIR EN BERGRUIMTE

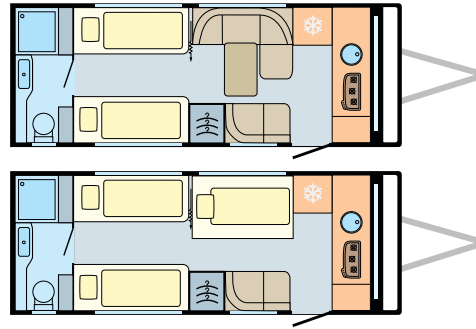
De meubels zijn bijna overal voorbeeldig geconstrueerd en afgewerkt. Over de bergruimte zul je niemand horen klagen, het aanbod is gigantisch. De bedbergingen kunnen naar binnen open. Hierdoor kun je bijvoorbeeld een grote tafel of een surfplank moeiteloos dwars in het middenpad kwijt.

TOILETRUIMTE

Het sanitair van de 650 PEB bestaat de gehele breedte van het voertuig en omvat een grote separate douche, twee plafondhoge kasten, een draaibaar toilet van keramiek en een elegante witte wastafel met geïntegreerde wasbak. De voorste delen van de caravan kregen er een paar centimeter binnenlengte bij, waardoor de toiletruimte nu iets te krap is, wat de diepte betreft.

CONCLUSIE

Volker Stallmann, testredacteur

De Südwind is modern elegant ingericht en heeft de kleine optische gebreken van zijn voorganger perfect weggewerkt. De 650 PEB oogt enorm ruim en open dankzij de voorin geplaatste keuken en grote zitgroep met sofa's in het midden voor de eenpersoonsbedden. Een geweldige indeling voor koppels, maar minder geschikt als je gasten ontvangt. Leeg heeft de caravan een te hoge disseldruk, wat niet zo handig is aangezien er voorin ook veel bergruimte beschikbaar is. Dat wordt dus goed opletten bij het beladen. Al met al echter een indrukwekkende tweepersoons caravan die nog wel gebaat zou zijn bij wat finetuning voor wat betreft de indeling.

BEOORDELING

CARROSSERIE

Materiaal: aluminium-schuim-sandwich, hamerslag wanden, polyester dak, front/achterwand gladde beplating. ★★★★★☆

Constructie: uitdraaisteunen achter beter bereikbaar dan voor, eendelige achterbumper. ★★★★★☆

Uitrusting: grote comfortabele deur met hor, geen vuilnisemmer. ★★★★★☆

TECHNIEK

Veiligheid: essentiële veiligheidsvoorzieningen in standaardpakket. ★★★★★☆

Voorzieningen: standaard 45 liter schoonwatertank, 2x 11 kg gas en 5 liter warmwaterbron. ★★☆☆☆☆

Uitrusting: standaard goed tot en met de radio, ettelijke opties in de testcaravan. ★★★★★☆

INTERIEUR

Vormgeving: volledig nieuw, horizontaal gevamd houtdessin met witte kleppen, modern en chic. ★★★★★☆

Hang- en sluitwerk: tafel op één poot, keukenlades met softclose, prima sluitingen. ★★★★★☆

Constructie: doordacht, goed aanbod aan ruimte en bergruimte. ★★★★★☆

Afwerking: vakkundig en bijna overal goed, netjes gemonteerd, goed afgedicht. ★★★★★☆

GEBRUIKSGEMAK

Slapen: lange en brede eenpersoonsbedden met koudschuimmatrassen en hoogwaardige lattenbodems. ★★★★★☆

Leven: goed ruimtelijk gevoel, fraaie zitgroep maar voor meer dan twee personen niet erg praktisch. ★★★★★☆

Keuken: 177 liter koelkast met tweezijdige deur, grote kookplaat, veel werkblad en bergruimte. ★★★★★☆

Toiletruimte: genoeg ruimte aan de wastafel en op het toilet, praktisch ingericht, grote separate douche. ★★★★★☆

RIJVEILIGHEID

Uitrusting: mechanische stabilisator, zelfstellende remmen, Euro Delta-as. ★★★★★☆

Rijzeigenschappen: minder problematisch op de weg dan je na de meetwaarden zou verwachten. ★★★★★☆

Rijddynamiek: centrale meetwaarden slechter dan gemiddeld, de disseldruk noopt tot zorgvuldig uitbalanceren. ★★☆☆☆☆

TOTAAL: ★★★★★☆

★★★★★ superieur ★★★★★ zeer goed ★★★★★ goed ★★☆☆☆☆ redelijk ★☆☆☆☆ onvoldoende